

Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
1387 Budapest Pf. 40.

ügyszám: AJB-6093/2016
előadó: dr. Tasi Katalin

Tisztelt Hivatal!

Örömmel fogadtuk 2016. szeptember 14-i keltezésű levelüket, amelyben arról értesítenek, hogy az alapvető jogok biztosa vizsgálatot rendelt el mind az egyedi panaszos, mind pedig az azonos nemű személlyel párkapcsolatokban élő emberek örökbefogadási lehetőségei kapcsán általában.

Panaszunk benyújtásával párhuzamosan több állami szervtől is adatokat igényeltünk az örökbefogadással kapcsolatban, a rendszer működésének jobb megismerése érdekében. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának 2016. szeptember 6-án kelt, 45423-1/2016/JISOC számon iktatott levele szerint (mellékelve) 2015 folyamán 43 esetben került sor egyedülálló általi¹ örökbefogadásra, ebből mindössze 7 esetben az országos listáról. Ebből megállapítható, hogy más esetekben nem bevett gyakorlat az, hogy a gyermek az országos listára kerül, ha helyben van arra alkalmas egyedülálló örökbefogadó, amely összhangban van a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. 141/F § (2) bekezdésével, mint ahogy arra panaszunkban felhívtuk a figyelmet. Panaszunkban leírtuk, hogy ügyfelünk esetében erre a „szakmai hibára” hivatkozva akasztották meg a folyamatban lévő eljárást. Álláspontunk szerint a valódi ok nem ez, hanem a kérelmező szexuális irányultsága volt, ennek elleplezésére álltak elő a hatóságok a „szakmai hiba” ürügyével.

A Központi Statisztikai Hivatal 2016. szeptember 9-én kelt, KSH/ADKI/2243_2_2016 számon iktatott levele (mellékelve) szerint a nemzetközi örökbefogadások száma 2008 és 2015 között évi 108 és 149 fő között alakult, és 2013-2015 között növekvő tendenciát mutat. Ugyanezen időszakban az örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított egyedülállók száma évi 109 és 154 fő között alakult. Az egyedülállók általi örökbefogadásra vonatkozóan 2015 előttről az Emberi Erőforrások Minisztériumának nincs adata, a 2015-ös év fent már említett 43 egyedülálló általi örökbefogadása ugyanakkor azt mutatja, hogy a rendszerben nagyszámú örökbefogadásra alkalmas egyedülálló van, akik azonban nem jutnak gyermekhez, miközben nagyszámú gyermeket adnak örökbe külföldre. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:129. § (2) bekezdése szerint gyermek külföldre történő örökbeadása csak akkor engedélyezhető, ha „az örökbefogadható gyermeket belföldön azért nem fogadták örökbe, mert az örökbefogadása érdekében tett intézkedések nem vezettek eredményre”. A vizsgálatnak kell tisztáznia, hogy az engedélyezett nemzetközi örökbefogadások esetében a magyar hatóságok valóban mindent megtettek-e, hogy a gyermeket belföldön – akár egyedülálló személy által – örökbefogadják. Ennek kapcsán szükséges annak vizsgálata, hogy az elmúlt évek örökbefogadást

népszerűsítő kormányzati kampányaiban megfelelő hangsúlyt kapott-e az egyedülálló örökbefogadási lehetősége, illetve hogy nem lehetne-e ezen gyermekek belföldi örökbefogadását elősegíteni az azonos nemű személlyel párkapcsolatban élő emberek körében megvalósított célzott kampány révén. Ennek kapcsán felhívjuk rá a figyelmet, hogy a nemzetközi szakirodalom szerint az azonos nemű párok jóval nagyobb arányban hajlandóak nehezen kihelyezhető gyermeket örökbefogadni. Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Háttér Társaság 2010-es kutatásának² tanulságai szerint Magyarországon is ez a helyzet: a gyermekvállalást tervező LMBT válaszadók közel háromnegyede (73%) szívesen örökbefogadna 3 évnél idősebb gyermeket és közel fele roma gyermeket (47%).

A fentiek kapcsán felhívnanánk rá a figyelmet, hogy az örökbefogadási jogszabályok jelenleg három preferenciaszabály állítanak fel (belföldieknek a külföldiekkel szembeni (Ptk. 4:129. § (2)), a helyben lakóknak az ország más részein élőkkel szembeni (Gyvtv. 141/F § (2)) és a házaspárok egyedülállókkal szembeni (4:120. § (5)) előnyben részesítését). E három preferenciaszabály egymáshoz való viszonya már a jogszabályokban sem teljesen tiszta, a gyakorlatban azonban teljesen zavaros, amely önkényes jogalkalmazásra teremt lehetőséget, mint ahogy az ügyfelünk esetében is történt. Álláspontunk szerint a gyermek mindenek felett álló érdeke a gyermek minél hamarabb arra alkalmas személy által történő örökbefogadását, illetve kulturális-nyelvi önazonosságának megőrzését kívánja meg, így a három preferenciaszabály közül a házaspárok általi örökbefogadás előnyben részesítésének csak akkor lehet szerepe, ha a másik két feltétel fennáll.

A hazai örökbefogadási rendszer azonos nemű személlyel párkapcsolatban élő emberekkel szembeni, szexuális irányultságon alapuló, a jogszabályi korlátozásokon is túlmutató hátrányos megkülönböztetése kapcsán felhívnanánk a figyelmet rá, hogy egy nemrégiben befejeződött, az örökbefogadás területén érvényesülő diszkriminációs mechanizmusokat vizsgáló kutatás szerint a rendszert jól ismerők körében általános vélekedés, hogy a meleg és leszbikus személyek hátrányosabb elbírálásban részesülnek, amelyet a hatóságok nem vállalnak fel nyilvánosan, „hanem valami más okot találnak [az elutasításukra].”³

Az azonos nemű személlyel párkapcsolatban élő emberek megkülönböztetése ugyanakkor nem csak hallgatólagos: az egyik Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (TEGYESZ) munkatársa beszámolt róla, hogy az egyik minisztériumi felsővezető részvételével zajlott állománygyűlésen a vezető beszédében hangsúlyozta: meg ne tudja, hogy azonos nemű párkapcsolatban élő személynek örökbefogadást engedélyeztek. A TEGYESZ munkatársa felettesei retorziójától tartva nem járult hozzá neve közléséhez. Ennek kapcsán javasoljuk, hogy a vizsgálat térjen ki rá, hogy történt-e formális vagy informális nyomásgyakorlás (pl. minisztériumi leiratok, körlevelek, eligazítások, állománygyűlések, informális beszélgetések útján) a minisztérium részéről a TEGYESZ-ek, illetve a gyámhivatalok felé, amelyben az azonos nemű személlyel párkapcsolatban élő emberek egyedülállóként történő örökbefogadásának korlátozását javasolták.

A Háttér Társaság az idei év folyamán interjúk és kérdőíves kutatást folytat az azonos nemű párok gyermekvállalással kapcsolatos tapasztalatairól. A kutatás során az örökbefogadási eljárással kapcsolatos tapasztalatokra is rákérdezzük. A jelentés

közzététele 2016 decemberében várható. Amennyiben a vizsgálat addig nem zárul le, a kutatás eredményei a jelentésbe is beépülhetnek.

Tisztelettel:

Budapest, 2016. október 5.

HÁTTÉR TÁRSASÁG
1132 Budapest, Csanády u. 4/B. II/4
MagNet 16200113 60266509-00000000
Adószám: 18071872-1-41

Dombos Tamás
ügyvivő
Háttér Társaság

¹ Álláspontunk szerint a vonatkozó jogszabályokban szereplő egyedülálló általi örökbefogadás szerencsétlen terminus, hiszen ide sorolódna a házaspár - saját döntésük alapján - egyénileg örökbefogadó, illetve a bejegyzett élettársi vagy élettársi kapcsolatban élő - a jogszabályi kizárások miatt - egyénileg örökbefogadó személyek, akik viszont jogilag nem minősülnek egyedülállónak. Álláspontunk szerint ezen örökbefogadási típus megnevezésére pontosabb lenne az egyéni örökbefogadás terminust használni. Mivel azonban a hatóságok a jogszabályok és a hatóságok az egyedülálló általi örökbefogadás terminust használják, levelünkben mi is ehhez tartjuk magunkat.

² <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/lmbt-kutatas-2010-partner-gyermek>

³ http://real.mtak.hu/23711/1/2015-2-ESELY_Nemenyi_Takacs_Orokbefogadas-es-diszkriminacio.pdf